

УДК340.13:378.046.494(770)**МИКОЛА СОЛОВЕЙ,***кандидат педагогічних наук, доцент**(Україна, Хмельницький, Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти)***MYKOLA SOLOVEI,***candidate of pedagogical sciences, assistant professor**(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytsky Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education)***Нормативно-правове регулювання підвищення кваліфікації педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів України (90-ті рр. XX – початок XXI ст.)****Legal Regulation of Upgrade Qualification of Pedagogical Workers of Secondary Schools of Ukraine (1990-s – beginning of the XXI century)**

У статті проаналізовано Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, Положення Міністерства освіти і науки України, які діяли в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників у 90-х роках XX ст. і на початку XXI ст. Розвиток законодавчої і нормативної бази України з питань підвищення кваліфікації, як складової післядипломної освіти, в досліджуваній період поділяємо на два етапи: 90-ті рр. XX ст. і другий – з 2001 до цього часу. У 90-х роках було прийнято базовий Закон «Про освіту», інші законодавчі акти, програми і нормативні документи, якими закладено правові основи пострадянського розвитку освіти, визначено стратегічні напрями і пріоритети підвищення кваліфікації педагогічних працівників. З прийняттям Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти та Закону України «Про вищу освіту» (2001) унормовується інституційний статус підвищення кваліфікації. У контексті національної стратегії розвитку освіти України підвищення кваліфікації розглядається як необхідна складова неперервної освіти і професійного розвитку фахівців.

Ключові слова. Конституція, Закон, підвищення кваліфікації, курси, атестація, методична робота, неперервна освіта.

The article analyzes the legislation of Ukraine on the regulation of training of secondary school teachers. In the early 1990s Ukraine adopted the Laws «On Education» and «On General Secondary Education». These laws have defined the development of education in Ukraine after the collapse of the Soviet Union. The Article 47, paragraph 2 of the Law «On Education» examines teacher training as the expansion and updating of professional knowledge and skills. This is reflected in other laws of Ukraine. In particular: «On Pre-School Education» (article 25) «On the Non-Formal Education» (Article 24), «On Education» (Article 29).

According to Article 56 of the Law «On Education» the State creates the appropriate conditions for training. High school teachers improve knowledge and skills once in five years prior to certification. Orders are formed by district departments of education (Law «On Education» (Article 47 § 3). The form and content of the training programs are defined by In-Service Teacher Training Institutes. In Ukraine, several groups of sub-standard documents are created: A) strategies and regulatory documents; B) affecting the organization, management and licensing of educational programs; C) documents on methodology and standardization of educational content.

In particular: the National Programme «Education of the 21st Century», the National Doctrine of the Development of Education of the 21st Century, Regulations on the In-Service Training Institutes (2000); the Concept of Teacher Education Development in Ukraine (2004), the State Programme «Teacher» (2002); Programmes of Improving the Quality of Science and Math Education (2009), the Development of Pre-school Education (2011); Standards of Primary School, Basic and Upper Secondary Education (2012). Draft Law of Ukraine «On Education» (2015) considers the professional development of teachers in terms of formal, informal and unformal adult education. The law specifies that the training is the right (Article 45 to claim 15), and the duty of teachers (Article 45 section 2.1.). The law provides freedom of choice of educational programs, forms of training, education.

In general, improvement of qualification of teachers is sufficiently reflected in the legislation of Ukraine. At the same time in the process of updating the legislation of Ukraine it is advisable further studies of institutional development training in the context of European legislation, the study of training in the context of the certification of teachers, modeling professional development of specialists in the modern educational process.

Key words: constitution, law, training, attestation, certification, methodological work, continuing education.

Постановка проблеми в загальному вигляді... У процесі інноваційного оновлення змісту і організаційних форм освіти система підвищення кваліфікації педагогічних працівників сприяє особистісному та професійному зростанню фахівців, розвитку в них готовності до впровадження новітніх освітніх технологій.

Згідно із законодавством України підвищення кваліфікації педагогічних працівників гарантується державою і реалізується у формі курсів, методичної роботи вчителя та його самоосвіти

Аналіз досліджень та публікацій... З точки зору заявленої теми найбільш повний аналіз процесу підвищення кваліфікації в контексті правового забезпечення управління післядипломною освітою здійснено Л. Тарусовою [19]. Частково цю тему розкривають: Р. Шаповал [20], яка зупиняється на загальних засадах правового регулювання становлення і розвитку освіти України; Г. Артюшин [17] та М. Міненко [18] – в частині законодавчої та нормативної бази системи підвищення кваліфікації державних службовців.

Формулювання цілей статті... Мета цієї статті полягає в аналізі основних документів щодо нормативно-правового регулювання підвищення кваліфікації педагогічних працівників загальної середньої освіти у 90-х рр. XX на початку XXI ст.

Основними джерелами дослідження є: Конституція України [1], Закони України «Про освіту» [2], «Про загальну середню освіту» [3], «Про дошкільну освіту» [4], «Про позашкільну освіту» [5], «Про вищу освіту» [5], Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) [8], Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті [14], постанови Уряду, накази, розпорядження, концепції Міністерства освіти і науки України, інші нормативні документи у сфері регулювання відносин в освіті.

Виклад основного матеріалу... Впродовж 90-х рр. XX ст. – початку XXI ст. в Україні напрацьована значна нормативно правова база щодо регулювання підвищення кваліфікації педагогічних працівників. У її формуванні виділяємо два етапи. *Перший* тривав упродовж 90-х рр. XX ст. і супроводжувався напрацюванням первинних документів, які встановлювали концептуальні і правові норми розвитку освіти України як самостійної держави. Важливим для розвитку освіти було прийняття Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття). У контексті загальної стратегії програми визначались завдання щодо створення умов для постійного підвищення освітнього і кваліфікаційного рівня, оновлення професійних знань громадян для збагачення духовного та інтелектуального потенціалу суспільства. У роботі з педагогічними кадрами наголошувалось на необхідності «...безперервної педагогічної освіти педагогічних працівників, підвищення їх професіоналізму, освітнього і загальнокультурного рівня» [8 с.44].

У цей час приймаються базові Закони України «Про освіту» і «Про загальну середню освіту» в яких закріплювались позиції щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників, визначались правові основи науково-методичного забезпечення освіти

На цьому етапі напрацьовуються відповідні стратегічні програми та положення, які визначають освітню політику та завдання для різних аспектів діяльності в тому числі і підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Наприклад Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) та Типове Положення «Про атестацію педагогічних працівників». Останній конкретизував норми закону «Про освіту» щодо періодичності курсів підвищення кваліфікації

Таким чином у 90-х рр. XX ст. в Україні створено правову базу освіти, розроблено ряд важливих Положень, нормативів щодо регулювання освітнього процесу в системі підвищення кваліфікації.

Другий етап фіксуємо прийняттям Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, яка орієнтувала на її прискорений, випереджальний та інноваційний розвиток, створення умов для самоствердження особистості, постійне оновлення змісту освіти, впровадження інформаційних технологій, модернізацію підходів до підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

На початку XXI століття приймається Закон України «Про вищу освіту» (2002р.) та низка документів, які спрямовували систему підвищення кваліфікації на інституційний розвиток та вдосконалення роботи з учителем. Серед них Положення про заклад післядипломної педагогічної освіти (2000), Державна програма «Вчитель» (2002), Концепція розвитку педагогічної освіти в Україні, її інтеграції в Європейський освітній простір (2004), та інші нормативні документи, в яких окреслювались завдання, що пов'язані з професійним розвитком педагогічних працівників, необхідністю підвищення їх кваліфікації.

Дослідження законів, концепцій, відповідних нормативних документів і програм дає підставу стверджувати, що впродовж 90-х рр. XX ст на початку XXI підвищення кваліфікації педагогічних

працівників України регулювалось як прямими нормами, так і опосередковано на основі регуляторних актів, програм щодо освітньої діяльності.

Згідно із Конституцією України кожен громадянин має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей (ст.23) та право на освіту. При цьому Конституція (ст. 53) забезпечує умови для розвитку післядипломної освіти і різних форм навчання. Ця норма гарантується також Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту» та закріплена в «Положенні про інститути післядипломної педагогічної освіти».

У статті 47 п. 2 Закону України «Про освіту» підвищення кваліфікації розглядається як напрям післядипломної освіти, який спрямований на поглиблення, розширення й оновлення професійних знань, умінь та навичок. Аналогічно й у ст. 10 Закону України «Про вищу освіту» (2001) зазначалось, що післядипломна освіта створює умови для безперервності та наступності освіти і включає «...розширення профілю (підвищення кваліфікації)». Власне ця норма знайшла відображення у ст.60 в Законі «Про вищу освіту» (2014 р.).

Відповідно до Законів України «Про освіту»(ст. 55), «Про дошкільну освіту» (ст.25), «Про загальну середню освіту» (ст.42) , «Про позашкільну освіту» (ст.24), «Про професійно-технічну освіту» (ст.29) законодавець передбачає підвищення кваліфікації для всіх категорій педагогічних працівників на основі вільного вибору змісту, програм, форм навчання, закладів і установ освіти. Така норма реалізується через систему методичної роботи школи або ж структурними підрозділами органів державної влади та місцевого самоврядування у формі таких інституційних утворень, як методичні служби та інститути післядипломної педагогічної освіти.

Маючи гарантоване право, педагогічний працівник зобов'язаний постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру. При цьому Держава, відповідно до ст. 56, Закону України «Про освіту» забезпечує умови для підвищення кваліфікації не рідше одного разу на п'ять років.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні пов'язане з їх атестацією, яка проводиться відповідно до ст.54 п. 4 Закону України «Про освіту», інших освітнянських законів та Типового Положення про атестацію педагогічних працівників, яке передбачає (п. 3.16), що педагогічний працівник визнається таким, що відповідає займаній посаді, якщо має освіту, яка відповідає вимогам визначеним нормативно-правовими актами і пройшов підвищення кваліфікації. У цьому ж документі (п. 3.25) зазначено, що необхідною умовою атестації педагогічних працівників є підвищення кваліфікації з дисциплін, які він викладає за фахом і предметів інваріантної складової загальної середньої освіти. Крім того, відповідно до п. 3.26 Положення підвищення кваліфікації є обов'язковим для осіб, які працюють за фахом (спеціальністю), з якої вони не підготовлені у вищому навчальному закладі.

Розглядаючи підвищення кваліфікації як складову післядипломної освіти, законодавство передбачає, що форми, термін і зміст навчання, методичної та науково-дослідної діяльності визначаються закладами післядипломної освіти за погодженням із замовником (ст. 47 п. 3). Ця норма узгоджується з правом вищого навчального закладу на академічну свободу і автономію, що декларується у ст. 3 п. 5 Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.)

У сфері, що досліджується, утворено значну кількість підзаконних нормативних актів, які впливали на організаційно-правові засади підвищення кваліфікації та змістовну складову освітнього процесу.

Наприклад, черговість підвищення кваліфікації і вимоги до кваліфікаційних рівнів учителів регулювалась Типовим Положенням про атестацію педагогічних працівників (1993р.,2010р). Організаційно-правові форми підвищення кваліфікації визначало Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти (2000 р.). Відповідно до Положення визнавався вищим навчальним закладом, головним завданням інституту було: провадження освітньої діяльності з метою забезпечення підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти; забезпечення оптимальної періодичності та термінів підвищення кваліфікації тощо.

Право інститутів післядипломної педагогічної освіти на організацію підвищення кваліфікації педагогічних працівників як основної форми професійного вдосконалення закріплювалось Концепцією розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в Європейський освітній простір. З цією метою в післядипломній педагогічній освіті впроваджувались багатоваріантні освітні програми і проекти з педагогічної майстерності, інноваційних технологій, інтерактивних форм і методів навчання, досягнень у теорії і практиці психології, педагогіки, методики навчання і виховання

Основні завдання інститутів цього етапу щодо розвитку педагогів впливали з Державної програми «Вчитель», яка орієнтувала на індивідуалізацію підвищення кваліфікації, варіативність змісту і форм вдосконалення педагогічного працівника, розвиток дистанційної освіти, розроблення

механізму неперервної педагогічної освіти, створення багаторівневої системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів і органів управління освітою і таке інше.

Організаційно-педагогічні засади навчального процесу курсів визначали Положення Міністерства освіти і науки України «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах»; «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи науково-педагогічних працівників»; Положення «Про дистанційне навчання» та інші документи.

Змістовну складову освітнього процесу підвищення кваліфікації визначали Державні програми розвитку різних напрямів освіти. Зокрема: «Про підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 р.»; «Про затвердження Державної цільової програми впровадження в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015р. [13]; «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року» [15], Державні стандарти початкової загальної освіти [10] базової і повної загальної середньої освіти [11], а також порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах [12] та інші.

Концептуальні положення вищевказаних документів взяті за основу розробки освітньо-професійних програм, навчальних планів, тематичних спецкурсів та факультативів.

Етапним явищем для визначення перспектив розвитку системи підвищення кваліфікації є Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти. Концепцією ж передбачалось запровадити систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників за багатоваріантними різнорівневими, диверсифікованими за освітнім профілем програмами з позиції зміни організаційних форм, зокрема розвитку центрів педагогічної майстерності, педагогічних майстерень, майстер-класів, корпоративного, дистанційного, ситуативного, контекстного і партнерського навчання. Запровадження інтерактивних форм і методів навчання, інформаційних технологій, досягнень у теорії і практиці психології, педагогіки, методики навчання і виховання проголошувалось як пріоритет у системі підвищення кваліфікації.

Робота над розробкою правової бази освіти України в частині підвищення кваліфікації педагогічних працівників триває. У ст.15 проекту закону України «Про освіту» (ред. від 28.12.2015р) [7] підвищення кваліфікації розглядається у контексті освіти дорослих як підвищення готовності особи до виконання її професійних завдань та обов'язків або набуття особою здатності виконувати додаткові завдання на основі нових знань і умінь у межах професійної діяльності. Педагогічні працівники мають право (ст.45 п. 1.10) і обов'язок (ст.45 п.2.1) постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну ерудицію, власну культуру на основі (ст.45 п.1.3.) «...вільного вибору освітніх програм, форм навчання закладів освіти, установ, організацій, що здійснюють підвищення кваліфікації». Цей напрям освітньої діяльності закріплює формальну (інституційну), неформальну та інформальну освіту педагогів як складову їх професійного розвитку та успіху.

Висновки і перспективи дослідження... За результатами проведеного дослідження встановлено, що у визначений нами період, такий напрям освітньої діяльності як підвищення кваліфікації педагогічних працівників достатньо відображений у законодавстві України та підзаконних (нормативних) документах, програмах, концепціях регуляторних актах.

Водночас залишаються актуальними дослідження узгодженості нормативно-правових засад атестації і підвищення кваліфікації, підвищення кваліфікації в системі атестації (сертифікації) педагогічних працівників, виявлення основ цього процесу як у вітчизняному так і європейському законодавстві, а також дослідження підвищення кваліфікації педагогічних працівників як інституційної форми у вимірі ліцензійного процесу України.

Список використаних джерел та література/ Reference

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Преса України, 1997 – 80 с. / *Konstytutsia Ukrainy (Constitution of Ukraine)*, Kyiv, 1997. [in Ukrainian].
2. Закон України «Про освіту» // Загальна середня освіта. Збірник нормативно-правових документів. Частина 1. – К. : ЗАТ «Нічлава», 2003. – С.42–72. / *Zakon Ukrainy «Pro osvitu» (Law of Ukraine «About education»)*, Zahalna serednia osvita, Kyiv, 2003, pp. 42–72. [in Ukrainian].
3. Закон України «Про загальну середню освіту» // Загальна середня освіта. Збірник нормативно-правових документів. Частина 1. – К. : ЗАТ «Нічлава», 2003. – С.72–98 / *Zakon Ukrainy «Pro zahalnu seredniu osvitu» (Law of Ukraine «About general secondary education»)*, Zahalna serednia osvita, Kyiv, 2003, pp. 72–98. [in Ukrainian].
4. Закон України «Про дошкільну освіту» // Загальна середня освіта. Збірник нормативно-правових документів. Частина 1. – К. : ЗАТ «Нічлава», 2003. – С. 98–125. / *Zakon Ukrainy «Pro doshkilnu osvitu» (Law of Ukraine «About pre-school education»)*, Zahalna serednia osvita, Kyiv, 2003, pp. 98–125. [in Ukrainian].

5. Закон України «Про позашкільну освіту» // Загальна середня освіта. Збірник нормативно-правових документів. Частина 1. – К. : ЗАТ «Нічлава», 2003. – С. 125–149. / *Zakon Ukrainy «Pro pozashkilnu osvitu» (Law of Ukraine «About out-of-school education»)*, *Zahalna serednia osvita*. Kyiv, 2003, pp. 125–149. [in Ukrainian].

6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/law/2235>. / *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» (Draft law of Ukraine «About higher education»)*, access mode: <http://osvita.ua/legislation/law/2235>. [in Ukrainian].

7. Проект Закону «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: W1.CT1, Rada. Gov.ua/pls/zwed2/webproc4 / *Proekt Zakonu «Pro osvitu» (Draft law «About education»)*, access mode: W1.CT1, Rada.gov.ua/pls/zwe/. [in Ukrainian].

8. Державна національна програма «Освіта». Україна XXI століття. – Київ. Райдуга, 1994 р. – 61 с. / *Derzhavna natsionalna prohrama «Osvita». Ukraina XXI stolittia (State national program «Education». Ukraine of the XXI century)*, Kyiv. Raiduha, 1994, 61 p. [in Ukrainian].

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року №462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» // Офіційний вісник в Україні. – 2011. – №33. – С.1378. / *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 kvitnia 2011 roku № 462 «Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoї zahalnoi osvity» (Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April, 20, 2011 «About confirmation of the State standard of primary general education»)*, *Ofitsiinyi visnyk v Ukraini*, 2011, Issue 33, pp.1378. [in Ukrainian].

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року №1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» // Офіційний вісник в Україні. – 2012. – №11. – С.400. / *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 roku №1392 «Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity» (Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November, 23, 2011 №1392 «About confirmation of the State standard of base and complete general secondary education»)*, *Ofitsiinyi visnyk v Ukraini*, 2012, Issue 11, pp.400. [in Ukrainian].

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011р №872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».[Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-n. / *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.08.2011r №872 «Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkliuzynoho navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh» (Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 15.08.2011p №872 «About confirmation of the order of organization of inclusive teaching in general educational establishments»)*, access mode: zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-n. [in Ukrainian].

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011р. №494 «Про затвердження Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/499-2011-n. / *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.04.2011r. №494 «Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy vprovadzhenntia u navchalno-vykhovnyi protse zagalinoosvitnih navchakinuh zakladin informaciino-komyniktuvnyh tehnologii (Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 13.04.2011p. №494 «About confirmation of the State purpose-oriented program of introduction into the educational process of general educational establishments informative-communicative technologies «One hundred per cent» for the period to 2015»)*, access mode: zakon.rada.gov.ua/laws/show/499-2011-n. [in Ukrainian].

14. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//Zakon2.Rada.Gov.ua/lavs/show/1347/2002](http://Zakon2.Rada.Gov.ua/lavs/show/1347/2002). / *Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u XXI stolitti (National doctrine of education development of Ukraine in the XXI century)*, access mode: [//zakon2.Rada.Gov.ua/lavs/show/1347/2002](http://zakon2.Rada.Gov.ua/lavs/show/1347/2002). [in Ukrainian].

15. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011р. «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/629-2011-n. / *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.04.2011r. «Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy rozvytku doshkilnoi osvity na period do 2017 roku» (Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 13.04.2011p. «About confirmation of the State purpose-oriented social program of development of pre-school education for the period to 2017»)*, access mode: zakon.rada.gov.ua/laws/show/629-2011-n. [in Ukrainian].

16. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.08.2010р. №1720-р «Про схвалення Концепції цільової соціальної програми підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 р.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1720-2010-n. / *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainyvid 27.08.2010r. №1720-r «Pro skhvalennia Kontseptsii tsilovoi sotsialnoi prohramy pidvyshchennia jkosti prirodnicho-matematichnoi osvity» (Instruction of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 27.08.2010 №1720-p «About approval of the Concept of purpose-oriented social program of increase of the quality of school natural-mathematical education for the period to 2015»)*, access mode: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1720-2010-n. [in Ukrainian].

17. Артюшин Г. М. Нормативно-правове регулювання системи перепідготовки та підвищення кваліфікації цивільних та військових кадрів в Україні / Г. М. Артюшин // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія, Педагогіка. Випуск 3. – 2009 – С. 116–122 / *Artiushyn H. M. Normatyvno-pravove rehuliuvannia systemy perepidhotovky ta pidvyshchennia kvalifikatsii tsyvilnykh ta viiskovykh kadriv v Ukraini (Legislative regulation of the system of re-qualification and qualification increase of civil and military personnel in Ukraine)*, visnyk NTUU «KPI». Filosofiia. Psykholohiia, Pedahohika, Vol. 3, 2009, pp.116–122. [in Ukrainian].

18. Міненко М. Деякі питання законодавчої та нормативної бази системи підвищення кваліфікації державних службовців / М. Міненко // Зб.наук.пр. УАДУ. – 2000. – № 2. – Ч. 3. – С. 61-66/25. / *Minenko M.*

Deiaki pytannia zakonodavchoi ta normatyvnoi bazy systemy pidvy shchennia kvalifikatsii derzhavnykh sluzhbovtsiv (Some issues of legislative and normative base of the system of qualification increase of public servants), Zb. nauk.pr. UADU, 2000, Issue 2, Part 3, pp. 61–66. [in Ukrainian].

19. Тарусова Л. І. Правові основи управління післядипломною освітою в Україні: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Тарусова Людмила Іванівна. – Х., 2003. – 233 с. / Tarusova L. I. Pravovi osnovy upravlinnia pislidyplomnoi osvitoiu v Ukraini (Legal bases of managing post-diploma education in Ukraine), Kharkiv, 2003, 233 p. [in Ukrainian].

20. Шаповал Р. В. Правове регулювання освіти в Україні [Електронний ресурс] / Р. В. Шаповал // Форум права. – 2011. – №1 – С. 1110–1115. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/journalz/FP/2011-1/11srovovu.pdf>. / Shapoval R. V. *Pravove rehulivannia osvity v Ukraini (Legal regulation of education in Ukraine)*, Foru mprava, 2011, Issue 1, pp. 1110–1115, access mode: <http://www.nbuv.gov.ua/journalz/FP/2011-1/11srovovu.pdf>.

Дата надходження статті: «28» квітня 2016 р.

Стаття прийнята до друку: «12» травня 2016 р

Рецензенти:

Берека В. – доктор педагогічних наук, професор

Пустовіт Г. – доктор педагогічних наук, доцент

Соловей Микола – проректор з навчальної роботи Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: nikolosolovey@gmail.com

Solovei Mykola – prorector for educational work of Khmelnytsky Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, candidate of pedagogical sciences, assistant professor, e-mail: nikolosolovey@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Соловей М. Нормативно-правове регулювання підвищення кваліфікації педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів України (90-ті рр. XX – початок XXI ст.) / Микола Соловей // Педагогічний дискурс. – 2016. – Вип. 20. – С. 172–177.

Cite this article as:

Solovei M. Legal Regulation of Upgrade Qualification of Pedagogical Workers of Secondary Schools of Ukraine (1990-s – beginning of the XXI century), *Pedagogical Discourse*, 2016, Issue 20, pp. 172–177.

УДК 378.6:656.2.071.1:005.3(043.3/5)

РОМАН СУЩЕНКО,

кандидат наук з державного управління, доцент

(Україна, Запоріжжя, Запорізький національний технічний університет)

ROMAN SUSHCHENKO,

candidate of sciences in public administration, assistant professor

(Ukraine, Zaporizhzhia, Zaporizhzhia National Technical University)

Педагогічні умови впливу масової позааудиторної роботи на формування управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту

Pedagogical Impact of Extracurricular Activities on the Formation of Administrative Culture of Future Railway Transportation Engineers

У статті розглядаються сутність педагогічного супроводу та педагогічні умови впливу масової позааудиторної роботи на формування управлінської культури майбутніх інженерів залізничного транспорту, пробудження інтересу до управлінських ситуацій, використання з цією метою публічного діалогу.

Визначено, що позааудиторна робота це культуротворче середовище вищого навчального закладу, покликане створювати системне коло професійних цінностей, нові традиції культуротворчого самовиявлення викладачів і студентів, нові педагогічні можливості саморозвитку культурологічного й професійно-творчого потенціалу, задоволення різноманітних особистісних інтересів майбутнього інженера.

У зв'язку з тим, що формування управлінської культури майбутнього інженера є складовою частиною розвитку його професіоналізму, роль і значення реалізації експериментальної програми полягає в гарантованому педагогічному й методичному забезпеченні виділених важливих напрямів організації позааудиторної роботи.